

*Dr. Máté Gábor
és Dr. Gordon Neufeld*

A család

ereje / Ragaszkodj
a gyermekeidhez!

Miért fontosabb napjainkban a szülői gondoskodás, mint valaha?

A tizenkét éves Jeremy a számítógép billentyűzete fölé görnyed, a szeme a monitorra szegeződik. Este nyolc óra van, és a kiskamasz házi feladata még messze nincs készen, de az édesapja ismételt figyelmeztetése, hogy „fejezd be végre!”, süket fülekre talál. Jeremy az MSN Messengeren „lóg”, vagyis az egyik internetes közösségi portálon, és üzeneteket vált a barátaival: arról pletykálnak, hogy ki kivel van, ki számít „havernak” és ki ellenségnek, megdumálják, ki mit mondott kinek aznap az iskolában, ki számít menőnek és ki nem. „Ne szekálj már!”, kiált oda az apjának Jeremy, amikor az megint a házi feladattal kapcsolatos teendőkre emlékezteti. „Ha azt csinálnád, amit kellene – vág vissza neki az apja immár idegességtől remegő hangon –, akkor nem zaklatnálak!” A szócsata egyre hevesebb és fülsiketítőbb lesz, és pár pillanattal később Jeremy azt kiabálja, hogy „Te nem értesz semmit!”, majd bevágja az ajtót.

Az apa ideges, és dühös Jeremyre, de még inkább saját magára. „Már megint elszúrtam! – gondolja magában. – Nem tudok szót érteni a fiammal!” A feleségével aggódnak Jeremy miatt: a korábban teljesen együttműködő és barátságos gyereket manapság lehetetlen irányítani, de még tanácsot sem fogad el. Úgy tűnik, a fiú kizárólag arra összpontosít, hogy együtt lehessen a barátaival. A fent vázolt jelenet, vagyis inkább összetűzés, hetente többször is megismétlődik, de sem a gyermek, sem pedig a szülők nem képesek változtatni a hozzáállásukon vagy újfajta gondo-

latokkal előállni és elmozdulni a holtpontról. A szülők tehetetlennek és erőtlennek érzik magukat. Eddig nemigen alkalmaztak büntetést, de újabban egyre inkább hajlanak arra, hogy keményebben fogják a gyepőt. És amikor így tesznek, akkor a fiuk egyre elkeseredettebb, ellenszegülőbb és dacosabb lesz.

Valóban ennyire nehéz és problémás lenne a gyermeknevelés? Mindig is ilyen volt? Az idősebb generációk is gyakran panaszokdtak arra, hogy a fiatalok tiszteletlenebbek és fegyelmezetlenebbek lettek, mint az ő idejükben, ám manapság a szülők ösztönösen érzik, hogy valami félresiklott. A mai gyerekek nem olyanok, mint mi voltunk – legalábbis így él az emlékezetünkben. Egyre kevésbé igazodnak a szüleikhez és követik a példájukat, és egyre kevésbé félnek attól, hogy bajba kerülhetnek. Kevésbé tűnnek ártatlannak és naivnak – mintha hiányozna belőlük a tágra nyílt szemű csodálkozás, nem hozza őket lázba a világ, és nem akarják felfedezni a természet és az emberi alkotóerő csodáit. Sok gyermek túlságosan tapasztaltnak, sőt megcsömörlöttnek, fásultnak és a korához képest túlságosan érettnak tűnik. Ha nincsenek egymás társaságában, és ha éppen nem köti le a figyelmüket a technika legújabb vívmánya vagy egy új számítógépes, interaktív játék, akkor könnyen elunják magukat – szinte elképzelhetetlen, hogy egymagukban játszanak, mintha a magányos játék már csak a múlt csökevénye lenne. „Gyermekként elbűvölt az agyag, amelyet a házunkhoz közeli vizesárokából ástam ki – emlékszik vissza egy negyvennégy éves anya. – Szerettem érezni az ujjaim között, szerettem mindenféle alakot formálni belőle vagy csak úgy gyúrogatni. Ennek ellenére képtelen vagyok rávenni a fiamat, hogy egymagában játsszon, hacsak nem a számítógépről vagy a Nintendóról, vagy videójátékokról van szó.”

És, úgy tűnik, a gyermeknevelés is megváltozott. A szüleink sokkal jobban bíztak magukban, és sokkal nagyobb hatással voltak ránk, akár jó, akár rossz értelemben. Ma-

napság azonban sok szülő számára nem magától értetődő a gyermeknevelés.

A mai szülők éppúgy szeretik a gyermekeiket, mint a korábbi generációkhoz tartozó apák és anyák, mégsem tudják mindig éreztetni a szeretetüket. Mi is éppoly sok mindenre megtaníthatnánk a gyerekeinket, mint az elődeink, de mintha megfogyatkozott volna bennünk a tudás átadásának a képessége. Nem érzünk elég erőt magunkban ahhoz, hogy rávezessük a gyermekünket, hogyan tudja kibontakoztatni a képességeit. A mai gyerekek néha úgy élnek és cselekszenek, mintha elcsábította volna őket tőlünk egy szirén éneke, amelyet mi nem is hallunk. Attól félünk, hogy a világ már kevésbé biztonságos hely számukra, mi pedig képtelenek vagyunk megvédeni őket. A gyerekek és a felnőttek között tátongó szakadék sokszor áthidalhatatlannak látszik.

Keményen küzdünk azért, hogy megfeleljünk a saját, neveléssel és szülői gondoskodással kapcsolatos elvárásainknak. És amikor nem érjük el a kívánt eredményt, akkor esedezünk a gyermekeinknek, megpróbáljuk őket ígéretekkel levenni a lábukról, megvesztegetjük és megjutalmazzuk, vagy pedig megbüntetjük őket. Előfordul, hogy olyan hangot engedünk meg magunknak velük szemben, amely még nekünk is nyersnek és bántónak tűnik, és idegen a természetünktől. Azt tapasztaljuk, hogy a válságos helyzetekben rideggé és részvétlenné válunk, épp akkor, amikor a leginkább szeretnénk tanúságot tenni feltétel nélküli szeretetünkről. Szülőként sértve érezzük magunkat, sőt visszautasítva. Magunkat hibáztatjuk, amiért nem tudjuk beteljesíteni a szülői feladatainkat és céljainkat, vagy pedig túl nyakasnak, önféjűnek tartjuk a gyermekeinket, illetve a tévét okoljuk, amiért elvonja a figyelmüket, vagy az iskolarendszert, mert nem elég szigorú. És amikor a tehetetlenségünket már elviselhetetlennek érezzük, akkor túlzottan leegyszerűsített, tekintélyelvű megoldásokhoz folyamodunk, amelyek összhangban állnak korunk „csináld magad – javítsd meg gyorsan” szemléletével.

Ma már ott tartunk, hogy megkérdőjeleződött a szülői nevelés jelentősége a fiatalok fejlődése és érett felnőtté válása szempontjából. 1998-ban a *Newsweek* magazin egyik számának címlapsztorija a következő kérdést vette górcső alá: „Vajon számít egyáltalán a szülői nevelés?” „A szülői nevelést túlértékeljük”, érvelt egy könyv, amely ugyanebben az évben a nemzetközi figyelem középpontjába került. „Elhitették veled, hogy nagyobb hatással vagy a gyermeked személyiségnek alakulására, mint valójában.”¹

A szülői befolyás talán nem lenne olyan döntő jelentőségű, ha a gyermekeink jól boldogulnának az életben. Talán elfogadhatóbb lenne, hogy a gyermekeink nem hallgatnak ránk és nem fogadják el a mi értékeinket, ha valóban önállóak, függetlenek és magabiztosak lennének, ha pozitív énképpel rendelkeznének, és tisztában lennének azzal, hogy merre tartanak az életben és mik a céljaik. Csakhogy azt látjuk, hogy sok gyermekre és fiatalra épp ezeknek az ellenkezője igaz. A fiatalok elveszítették a talajt a lábuk alól, és nemcsak otthon, de az iskolában és a különféle közösségekben is. Sokukból hiányzik az önfegyelem, és egyre nagyobb mértékben ölt körülükben az elidegenedés, a droghasználat, az erőszak vagy épp csak az általános céltalanság érzése. Egyre kevésbé taníthatók, és nehezebben kezelhetők, mint hasonló korú társaik még akár pár évtizeddel ezelőtt is. Sokan képtelenek alkalmazkodni, tanulni a negatív tapasztalatokból és érett felnőtté válni. Gyermekek és kamaszok példátlanul nagy számban szednek gyógyszereket depresszióra, szorongásra vagy egy sor más betegségekre. A fiatalok körében tapasztalható válsághelyzet mindennél világosabban nyilvánul meg az iskolákban egyre nagyobb méreteket öltő erőszakos cselekményekben, amelyek – szélsőséges esetben – oda vezetnek, hogy gyermekek oltják ki egymás életét. Bár ilyen tragédiák ritkán fordulnak elő, mégis ezek a legszembeszökőbb jelei a széles körben tapasztalható rossz közérzetnek, nyugtalanságnak, agresszív viselkedésnek, ami igen gyakori jelenség a mai fiatalok között.

Az odaadó, elkötelezett és felelős szülők csalódtak, és állandó kudarcérzéssel küszködnek. A szerető gondoskodás ellenére a gyermekeik rendkívül stresszesek. Úgy tűnik, mintha az emberek esetében többé nem az lenne a magától értetődő, hogy a szülők, illetve a felnőttek a fiatalok mentorai, vagyis tanítói és tanácsadói, mint ahogyan a természetes élőhelyükön élő állatoknál mind a mai napig megfigyelhető. Ránk, a demográfiai hullám idején született gyermekek szüleire értetlenül tekintenek az idősebb generációk, a szülők és a nagyszülők. „Nekünk nem volt szükségünk nevelési tanácsadó könyvekre annak idején, mi egyszerűen csak tettük a dolgunkat”, hüledeznek, és igazuk van.

A sors fintora, ha az ember belegondol, hiszen ma sokkal többet tudunk a gyermeki fejlődésről, mint valaha, és lényegesen több nevelési tanfolyam és szakkönyv áll a szülők rendelkezésére, mint bármelyik korábbi generációnak.

Akkor mi változott? A problémát, egy szóban összefoglalva: a *kontextus*. Nem számít, hogy milyen jó szándékúak, felkészültek, gyakorlottak vagy mennyire együttérzők vagyunk, a szülői nevelés nem olyasmi, amibe minden gyermeket bevonhatunk. Ahhoz ugyanis, hogy a nevelés hatékony legyen, kontextusra van szükség. Ha a gyermek nem fogékony, nem érhetünk el sikereket a nevelésében, nem tudunk vigaszt nyújtani neki, nem tudjuk a jó irányba terelni, és utat sem mutathatunk neki. A gyermekek nem hatalmaznak fel bennünket automatikusan arra, hogy nevelhesük őket csupán azért, mert felnőttek vagyunk, vagy mert szeretjük őket, vagy mert a zsigereinkben érezzük, illetve tudjuk, hogy mi a jó nekik és mi szolgálja az érdekeiket. A mostoha szülők gyakran szembesülnek ezzel a ténnyel, és azok is, akik mások gyermekeiről gondoskodnak, legyenek bár nevelőszülők, bébiszitterek, dadák, a gyermekekre napközben – bölcsődében, óvodában vagy iskolában – felügyelő szakemberek, pedagógusok. De még a vér szerinti gyermekek esetében is elveszíthetjük természetes szülői tekintélyünket, ha a megfelelő kontextus, vagyis közeg hiányzik.